

Hungarológiai Értesítő

**A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1985. VII. évfolyam 3—4. szám**

Felelős szerkesztő: Jankovics József

Hungarológiai Értesítő
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1985. VII. évfolyam 3–4. szám

Szerkesztőbizottság

Ilia Mihály
Kósa László
Szépe György

Felelős szerkesztő: Jankovics József

A szerkesztésben részt vesznek:

Csapody Miklós
Molnár Ildikó
Nyerges Judit

Szerkesztőség: Budapest, Országház u. 30. I. em. 41. 1014

Telefon: 759-011, 126-os mellék

Postacím: Budapest, Pf. 34. 1250

Az ismertetésre szánt kiadványokat szerkesztőségünk címén
Jankovics József nevére kérjük megküldeni.

Tartalom

Könyvismertetések	
Magyar irodalomtörténet, 1983	7
Magyar zenetörténet, 1983	209
Magyar néprajz, 1983	217
A hungarológia hírei	
A Társaság szervezeti élete	
II. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus	277
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság közgyűlése	298
Tudományos ülések, konferenciák	
Tóth Árpád születésének centenáriumán rendezett tudományos ülészak	306
„Török világ Magyarországon”. Tudományos ülészak a hódoltság művelődéstörténetéről	309
„Venezia, Italia e Ungheria tra decadentismo e avanguardia”. VI. olasz–magyar kapcsolattörténeti konferencia	310
Néprajzi szeminárium az Alsó-Garam mente kutatásáról	311
Magyar–szlovák néprajzi konferencia	312
Tudományos tanácskozás Pável Ágoston életművéről és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatokról	314
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság vezetőségének és tagjainak névsora és címe	317
Névmutató	373

Az irodalmi kapcsolatok koronkénti változása az árnyaltan fogalmazott tanulmányból jól érzékelhető. Kiindul a kezdeti spontán hatásokból táplálkozó adaptációból (Csokonai, Petőfi, Kölcsey, Gyulai Pál), majd a századforduló bizakodást keltő lendületén és a két világháború közti pozitív példákon át, eljutunk napjainkig, amikor „az elszigetelt kezdeményezések stádiumából országos szintű célkitűzéssé, illetve szocialista államközi kapcsolatok tényezőjévé vált” az ügy.

Ezen könyvészet célja, hogy a Domokos Sámuel által szerkesztett *A román irodalom magyar bibliográfiája 1831–1960 és 1961–70* román–magyar kapcsolatot tükröző kötetek mellett feltárja a magyar irodalom román recepcióját, egészen pontosan „a magyar szerzők román fordításban vagy eredetileg román nyelven megjelent, és a román szerzők a magyar irodalomról és kultúráról írt munkáin kívül tartalmaz magyar, sőt néhány francia, német és angol nyelvű anyagot is, amely a magyar irodalom és kultúra román visszhangjáról szól, illetve e két kultúra kapcsolataira vonatkozik.”

A XVI. századi vallásos művek, a XVII–XVIII. századi kéziratos énekköltészeti anyag esetében meglevő, nem igazán friss kiadványokhoz irányítja a használt a szerző. (Juhász István: *A reformáció az erdélyi románok között*. Kolozsvár, 1940.; Szabó T. Attila: *Kéziratos énekeskönyveink és verses kézirataink a XVI–XIX. században*. Zilah, 1934.; Stoll Béla: *A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája*. Bp. 1963.)

Négy nagy fejezetre tagolódik (népköltészet, nyelvészet, magyar irodalom, romániai magyar irodalom), amelyeket alfejezetek és cikkelyek finomítanak, ezeken belül az egyes tételek elrendezése időrendi. A magyar irodalom további felosztása: gyűjteményes munkák, általános elméleti és történeti fejezet, a román–magyar kapcsolatok, majd az egyes írók következnek. Az írók fejezetbe azok kerültek, akiknek legalább egy műve megjelent román fordításban vagy írtak róluk román nyelven. Az írók műveit az önálló kötetek kezdik a hozzájuk kapcsolódó recenziókkal; a gyűjteményes, összefoglaló munkák után a tanulmányok, cikkek; míg végül az írókról szóló monográfiák, kisebb írások következnek. A munka kezdeményezése és az anyaggyűjtés fele (8400 tétel) Réthy Andor nevéhez fűződik. A szász származású, és magyarul csak az iskolában tanuló Réthy Andor személye és egész munkássága az Erdélyben élő népek harmonikus és értelmes kapcsolatának szép példája. Az anyaggyűjtést az ő halála után tanítványa, Váczy Leona végezte be, és a sajtó alá rendezés is az ő munkája. Köllő Károly, a kötet lektora még hatszáz tétellel gyarapította az anyagot, és rangos bevezető tanulmányával fokozta a könyvészet egyébként is vitathatatlan értékét.

Varga Katalin

Réthy Péter naplója.

Előszó, jegyzetek: Maria Ursutiu. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1983. 138 l. (Téka)

A Téka sorozat egyik legújabb darabjaként a már régen felfedezett s többek által kiadni akart Réthy-napló gazdagítja az Apafi-korra vonatkozó ismereteinket. A korszak tudós kutatója, Szádeczky-Kardoss Béla az Apafi-udvartartás dokumentumainak – már meg nem jelent – harmadik kötetébe illesztette; a Fogaras környék urbáriumait köz-

readó Prodan professzor szerkesztette kötetben a napló gazdaságtörténeti érdekű részei jelentek meg. Ez utóbbi kötetnek Maria Ursutiu is munkatársa volt. A gyulafehérvári Batthyáneumban őrzött diárium érdekességeinek ismertetése előtt néhány szóban kitérnék a kiadásra s az előszóra.

Ismeretterjesztő sorozat tagjaként megjelent szöveg természetesen nem lehet bűtív kiadású. A modernizálás nagyon jól sikerült, megmaradtak azok a kifejezések — s csak azok —, amelyek a kort felidézövé teszik a könnyen olvasható szöveget. A latin részeket Dani János archaizáló fordításában ismerhetjük meg. Maria Ursutiu jó korismeretéről tanúskodnak a jegyzetek és a mutatók; jóllehet előfordul sajtóhibának nehezen felfogható tévedés egy-egy személy életrajzi adatainál (például Béldi Pál). Az előszó írója mint történész mutatkozik be, s a napló művelődéstörténeti felhasználási lehetőségeit csak néhány érdekesség megjegyzésével jelzi. A gazdaság- és politikatörténeti elemzés is elhagy néhány, a napló szövegéhez közvetlenül kapcsolódó kérdést. A következőkben ezzel kapcsolatos problémákra hívnám fel a figyelmet.

Rétyi Péter (1621–1674), a fiskális birtokok gazdasági tisztartója, aki kora jelentős politikai eseményeinek is résztvevője, 1645-ben állt fejedelmi szolgálatba, s aztán hat fejedelmet élt meg rövid életében. Naplóját azonban csak 1664-től vezette, a megelőző időkről emlékezetből jegyzett fel néhány eseményt, főleg saját életét illetően. Maria Ursutiu szépen rekonstruálta a diáriumíró életrajzát, társadalmi állására birtokainak számbavétele után következtetve. Nem élt viszont azzal a lehetőséggel, hogy e birtokok számbavétele után kitérjen arra a — hazai történetírásunkban már ismert — kérdésre, hogy bizony egy erdélyi birtokigazgató gazdagságát egy magyarországi módos paraszt is gyakran meghaladta. Más jelenségek, események értelmezésében is csak a régebbi magyar szakirodalom megállapításai kaptak helyet az előszóban: II. Rákóczi György lengyelországi hadjáratát csak mint meggondolatlan, Erdélyt a romlásba taszító lépést említi. Jóllehet született már olyan dolgozat, amely meggyőzően bizonyította: az ifjabb Rákóczi nem volt kevésbé körültekintő, mint mondjuk apja az 1644-es hadjárat megindításakor. Ugyanígy visszhangzik a régi elképzelés az Apafi-kort illetően: koncepciótlan fejedelem, „moribunda Transylvania”. Ez annál furcsább, mivel pontosan az e naplóban említett személyekkel — Apafi és Bornemissza Anna gazdasági szakembereivel — kapcsolatos iratanyag Maria Ursutiu szakterülete, s ezek az iratok éppen nem a gazdaságilag haldokló Erdélyt mutatják.

Az előszó egyik legérdekesebb része az, amikor a szerző a napló alapján valószínűsíti Barcsai Ákos fejedelem megölésének helyét, felidézve az erről folyt vitát. Említésre méltó, hogy a Romániában megjelenő könyvek többségével ellentétben ő csak ott ír Erdély és a román vajdaságok kapcsolatáról, ahol az dokumentálható; erre kitérni azért sem felesleges, mert az adatfeldolgozás e téren mindkét ország történetízei által elhanyagolt terület. Az együttműködés — például a magyarországi történeti irodalom Romániába jutásának lehetősége — az eddigiekben említett hiányosságok kiküszöbölését is lehetővé tette volna.